

בראשית

את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים – הרי, שמדת הדין היתה בראש ותחילת המחשבה בבריאת העולם –

כי (נוסף ע"ז דשם מדובר לפני הבריאה, אבל הבריאה בפועל היתה על ידי אשר, שיתף עמו מדת הרחמים⁵, הרי) מה שעלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין אין פירושו שהמכוון העיקרי הוא (לדון ולענוש את הנבראים, אלא להיפך, „זהו בחי' תכלית הטוב“ – שעי' אימת הדין ויראת העונש יימנעו מלהיות חוטאים ורשעים: משא"כ במשנתנו מודגש כי הבריאה בעשרה מאמרות היא „להפרע מן הרשעים“.

ב. במפרשים תירצו ע"פ דיוק לשון המשנה „להפרע מן הרשעים“ (ולא – „להעניש את הרשעים“), שכוונת המשנה היא – שהקב"ה רוצה (לא במיתתן של

וראה פסיקתא רבתי פ' בחדש השביעי (ב). ב"ר פי"ב, טו.

(5) ובלשון רש"י „הקדים מדת רחמים כו“.
(6) כמפורש בכ"מ (אצל עונש) „וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות“ וכיו"ב (ראה יג, יב. שופטים יז, יג. יט, כ. תצא כא, כא), ובפרש"י (שופטים יז, יג) – פש"מ – שמפני זה היו מעבדין הדין (כשחמור ביותר) „עד הרגל“: וכן בנוגע לשכר (רמב"ם הל' תשובה רפ"ט בארוכה). וראה בארוכה ד"ה שובה ישראל תרג"ט (ושם), שיש יתרון במדה"ד על מדת החסד ורחמים בג' דברים. ע"ש.
– ראה לקמן הערה 47.

(6) ל' ד"ה שובה ישראל שם (ע' כז).
(7) ועפ"מ ש"נ ומבשרי אחזה אלוהה (איוב יט, כו): חושך שבטו שונא בנו (משלי יג, כד) ולעולם תהא שמאל דוחה ימינו מקרבת (טוטה מז, א). ובכ"מ.
(8) מדרש שמואל כאן בתחלתו ד"ה ואפשר עוד.

א. „בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבר- אות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות ו- ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות“.

וידועה הקושיא – הרי הקב"ה הוא עצם הטוב וטבעי הטוב להטיב, ואיך אפ"ל דמה שהקב"ה ברא את העולם ב- עשרה מאמרות הוא כדי „להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות“?

וביותר תמוה – שהמשנה מקדימה ענין זה לפני „וליתן שכר טוב ל- צדיקים“, כאילו שהענין ד„להפרע מן הרשעים“ דוקא הוא עיקר כוונת הברי- אה בעשרה מאמרות?

בדפשוטות ה' צ"ל לכאורה בסדר הפוך: עיקר בריאת העולם (בעש"מ) – שכמובן בריאתו היא למען קיומו – הוא ליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם, אלא שבכדי שתהי' אפשריות הבחירה, צריך להיות גם הענין ד„ל- הפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם“.

– ומובן שאין לדמות נדו"ד להא שארז"ל בתחילה עלה במחשבה לברוא

- (1) משנה אבות רפ"ה.
- (2) נחלת אבות (להאברכנאל) כאן, הובא במדרש שמואל ד"ה ובאלו הפירושים.
- (3) מאמרי אדה"ז – אתהלך לאזניא (ע' קפו). עטרת ראש שער ר"ה פ"ח, ודיה אתה אחד ל- אדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' ה) – בשם הע"ח. עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה פ"ד (עט, א). ועוד.
- (4) פרש"י פרשתנו בתחלתו ד"ה ברא אלקים.

שהם במספר עשרה, ולדוגמא: „עשרה¹² נסיונות נסו אבותינו כו' שנאמר¹³ וינסו אותי זה עשר פעמים¹⁴].

ובפרט ע"פ מאמר חז"ל¹⁵ עה"פ¹⁶ „עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", שה' עשרה מאמרות מכוונים כנגד עשרת הדברות¹⁷, דמזה מוכח שהמספר דעשרה מאמרות (שבו פתח התנא) שייך להמספר דעשרת הדברות.

ד. וי"ל נקודת הביאור בכל זה:

הטעם שהתנא מפרט את אלה ה' דברים הקבועים במספר עשרה, הוא ל' הדגיש בזה את גודל חשיבותם של דברים אלו – כי עשר הוא „מספר ה' שלם". וכפי שאנו מוצאים שלימות מספר זה בנוגע לכמה ענינים, וכמובא ב' ספרים¹⁸: לדוגמא: א) כל דבר הוא בעל שלש קוטרים, אורך רוחב ועומק, וכל אחד מהם כלול מג', ראש תוך סוף (סת"ר), וביחד עם המקום ה„סובלם" הרי זה מספר עשר. ובלשון הרמב"ם¹⁹: ה' עצם וט' המקרים. ב) בחיי האדם, שכל עשר שנים הן תקופה בפ"ע, כסיום ה' פרק „בן עשרים כו' בן שלשים כו'"; ג) בנפש האדם – שיש לה עשר כחות²⁰:

(12) סוף משנה ד.

(13) שלח יד, כב.

(14) אבל וי"ל שאינה חלוקה בפ"ע כ"א המשך לתחילת המשנה עשרה נסים: או להמשנה שלפניו עשרה נסיונות, שזה ה' הניתנת כח לישראל – ראה מדרש שמואל שם.

(15) זח"ג יא, ב ואילך. וראה גם זח"ב מג, רע"א. צג, סע"ב.

(16) נשא ז, פו.

(17) ובזח"ג שם מפרט השייכות דכל דיבור למאמר המתאים. וראה בארוכה פרדס שער ב פ"ג. ואכ"מ.

(18) ראה פרדס שער ב פ"א-ב (וראה גם שער ח פכ"ה). ראב"ע לשמות ג, טו.

(19) ספר מלות ההגיון שער יו"ד.

(20) תניא רפ"ג. ועוד.

רשעים, להענישם „בדרך נקמה להשמיד להרוג ולאבד", כ"א) „להאריך אפי' ו' לגבות דילי" – בדרך פרעון⁹; כי „אלו ה' נברא העולם במאמר אחד לבד אז הרשעים המאבדים את העולם ברשעתם . . הם פוגמים אותו המאמר שבו נברא העולם . . ולא נשאר דבר בלתי פגום כי הכל נברא במאמר אחד ואין מקום ל' האריך אפו עליהם . . כי כבר פגמו את הכל. אמנם עתה נברא בעשרה מאמרות . . כדי להפרע מן הרשעים בדרך פרעון ולא בדרך נקמה".

אמנם, פירוש זה מסביר רק שגם ה' ענין ד' „להפרע מן הרשעים" הוא תוצאת טובו וחסדו של הקב"ה (שרוצה להאריך אף גם לרשעים¹⁰), אבל עדיין אינו מתרץ כלל מה שהתנא מקדים פרעון הרשעים לשכר הצדיקים. שהרי הענין ד' „להפרע מן הרשעים" הוא סו"ס טעם נוסף בכוונת בריאת העולם בעשרה מאמרות (כדי שתבוא תועלת גם ל' רשעים), אבל עיקרו, לכאורה, הוא בשביל נתינת שכר לצדיקים, שכר גדול יותר כי מקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

ג. ויובן בהקדם קושיא כללית:

בהמשך הפרק מובאים כמה דברים שמספרם עשרה – וצריך ביאור: מדוע לא הובא דבר הכי עיקרי – שהתורה ניתנה בעשרת הדברות?

[ואין לומר שזהו משום שבדבר זה אין חידוש, כי מפורש בתורה שהם „עשרת הדברים"¹¹ – כי גם בין הדברים המפורטים ישנם כאלה שידוע ומפורש

(9) ל' חז"ל – ב"ר פסיז, ד. ירושלמי ביצה פ"ג

ה"ח. ועוד.

(10) ולהעיר מתוס' ב"ק ג, ריש ע"ב.

(11) תשא לד, כח. ואתחנן ד, יג. עקב יוד, ד.

בחירתו החפשית, להאציל עשר ספירות, "עשר ולא ט' עשר ולא יא"²⁵, וכתוצאה מזה היא השלימות דמספר עשר בכל עניני העולם²⁶, והיינו שזהו דבר ה' מסובב לאחר שיעלה ברצונו של הקב"ה לבחור במספר עשר, ומזה – שלימותו דהמספר בכל עולם ובכל מדריגה: אבל לפני (ולמעלה מו) עליית רצון זה (ל-) האציל עשר ספירות) הרי אין שייך לו- מר שהשלימות היא במספר עשר דוקא או במספר אחר וכו'²⁷.

[ואילו בחר הקב"ה לברוא את העולם במספר אחר של ספירות – ע"ד לשון המשנה כאן, "במאמר אחד יכול לה- בראות" – אז היתה השלימות במספר זה דוקא].

ועפ"י יובן גם בנוגע למספר העשרה שבתורה (עשרת הדברות):

ידוע מאמר חז"ל²⁸ שהתורה היא כלי אומנתו של הקב"ה – "דיפראות ופינ- קסאות", שעל ידם ברא הקב"ה את העולם. ומובן, שאין הכוונה רק לבריאת עולם הזה הגשמי, אלא בריאת כל

והשלימות שבמספר עשרה היא גם בעניני מצוות: בהצטרף יחדיו עשרה מישראל הרי זו עדה קדושה (וכל כי עשרה שכינתא שריא²⁹): בכמה ענינים – "העשירי יהי' קודש"²², ועוד²³.

אשר עפ"י מובן שהמספר עשרה (מספר שלם) של הדברים המפורטים בהמשניות (דפ"ק זה), מורה על חשיבות שלהם ומעלת שלימותם של דברים אלו.

אמנם כ"ז הוא בדברים דבריות העו- למ, היות ונקבע בעולם ששלימות היא במספר עשרה: אבל התורה היא למעלה מהעולם, ולכן אין מקום לומר שנתינתה בעשרת הדברות – מורה על מעלתה וחשיבותה, כדלקמן.

ה. הסברת הענין:

סיבת הדבר, ששלימות כל ענין היא כשהוא במספר עשרה, הוא לפי שכך הוטבע בהבריאה מהבורא ית' – ש- הקב"ה ברא את עולמו בעשרה מאמרות המכוונים (כנזכר במפרשי המשנה כאן²⁴) נגד עשר ספירות העליונות, ומזה נמשך ונקבע בכל העולמות (בלשון הידוע: בכל סדר ההשתלשלות) ששלימותם היא כאשר הם במספר עשרה.

אמנם אין פירוש הדברים שהשלימות דמספר עשרה הוא ענין הכרחי בעצם – כי ח"י לומר שיש דבר שהקב"ה מוכרח בו –

אלא שכך עלה ברצונו יתברך, ב-

(25) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(26) וכן צ"ל בנוגע לטעם הפרדס ש"ב פ"ו ועוד – שכי' הוא לאחרי שעלה ברצונו ונעשה זה גדר העולם (האצילות) כו'. וראה אוה"ת על מרז"ל וענינים ע' סט. לקריש ח"כ ע' 87 הערה 13 בשוה"ג. (27) ובדוגמת כללות ענין הבריאה, שאף ש- נאמרו כמה טעמים ע"י בזהר וע"ח (בגין דיש- תמודעו, שיתגלו שלימות כוחותיו וכו') – ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ד ואילך). המשך ר"ה תשי"ב פט"ו ואילך. (ועוד) – ה"ז לאחרי שנתלבש באורות וכלים דאצילות, אבל שרשו ומקורו הוא למעלה מהטעם לגמרי, כמאמר אדה"ו שהוא מצד התאוה שלמעלה מטעם (ראה המשך תרס"ו שם ע') ז ואילך) ותשי"ב שם (פ"ט). (ועוד).

(28) ב"ר בתחלתו.

(21) סנהדרין לט, א. וראה אגה"ק סכ"ג.

(22) בחוקותי כו, לב.

(23) וראה מדרש מעשה תורה אות יוד. ולהעיר גם מפ"י הרי"ם בוטריל לספר יצירה פ"א מ"א (יד, ד. טז, א ואילך).

(24) ראה מדרש שמואל כאן ד"ה והחיד ז"ל בסופו. וראה גם חז"ב מב, ב ואילך.

במספר עשרה (ואי אפשר לנו לצייר אחרת) – ועד שגם עניני תורה ויהדות מוגדרים במספר זה דוקא (כ"ל) – מ"מ, וזה רק מצדנו, הנבראים, שנבראו מ־ עשרה מאמרות: אבל מצד הקב"ה שאינו מוכרח ברצונו ח"ו, הרי גם לאחר שקבע כן בעולמו, ביכלתו ית' לשנות, לברוא, או לעשות ענין בהבריאה ששלימותו אינו במספר עשר, ויתרה מזה – ענין שאינו בגדרי הבריאה בכלל.

[ע"ד כללות ענין הנסים שבאים לשדד מערכות הטבע: עם היות שהעולם מתנהג לפי חוקי הטבע, וכמש"נ בתורה³⁰ "זרע . . ויום ולילה לא ישבותו" – מ"מ הרי פשוט שזהו רק לפי שכן קבע הקב"ה, אבל אינו ענין הכרחי כלל וכלל ח"ו אצלו ויכול לשנות גדרי הטבע כפי שיעלה ברצונו ית': ולפעמים עושה הקב"ה נסים לשדד מערכות הטבע, ש־ בזה נראה לעין כל אשר גם לאחר קביעתם של חוקי הטבע, אין הקב"ה מוכרח בהם ח"ו, וביכלתו ית' לשנות כו³¹].

וזהו ג"כ אחד מהפירושים בדברי ה־ תנא כאן "בעשרה מאמרות נברא העולם כו' והלא במאמר אחד יכול להבראות": אין כוונת התנא בזה להשמיענו רק מה שהי' יכול להיות בעבר, כ"א לומר ג"כ שגם עתה (שנברא העולם בעשרה מא־ מרות) ישנה יכולת זו³²,

העולמות היא על ידי התורה. ומזה, שגם גדרי העולם (כולל גם זה ששלימות עניניו מוגדרת במספר עשרה) נבראו על ידי התורה.

ובזה יובן, דמה שהתורה ניתנה ב־ מספר עשרה ("עשרת הדברות"), אין זה משום, מסובב מהשלימות שבמספר זה, כ"א להיפך – להיות התורה ה־"דיפת־ ראות" של כל הבריאה, הרי מספר ה־ עשרה שבה ניתפרטה, הוא המסבב שלי־ מותו של מספר זה בכל עניני הבריאה. והיינו, שבהן ועל ידן (דמספר עשרה שבתורה) – גילוי רצונו ית' (שלמעלה מטעם) שכל סדר ההשתלשלות יהי' מוגדר ובא לשלימותו במספר עשרה,

ע"ד בהמשל, שהדיפתראות מבטאים ומגלים את רצונו של האומן הבונה את הבית.

ולכן, אין למנות הענין דעשרת ה־ דברות שבתורה בין הדברים (שב־ משניות אלו) שהם במספר עשרה – כיון שמספר זה (בתורה) לא בא לגלות מעלה וחשיבות בתורה, כ"א להיפך, כנ"ל – החשיבות דמספר עשר באה ומסובבת מזה שהדברות שבתורה הן במספר עשר דוקא, כתוצאה מזה נעשה מספר "עשר" חשוב (ולא שעשה"ד הם חשובים ביותר בגלל שהם במספר עשר).

ו. והנה, לא זו בלבד שהשלימות דמספר עשרה אינו ענין המוכרח בסדר הבריאה, וסיבתו (הראשונה) היא רק רצונו ובחירתו ית' (שלמעלה מטעם) – אלא עוד זאת, שגם לאחר שהוקבע כן בטבע הבריאה, אין הקב"ה ח"ו מוכרח בזה, וביכלתו לשנות כו'.

כלומר: עם היות שלאחרי שנברא העולם על ידי עשרה מאמרות (המכוונות כנגד העשר ספירות) הרי כל עולם ו־ עולם (וכל דבר ודבר) שלימותו מוגדרת

(29) נח ח, כב.

(30) להעיר מחינוך מצוה כא, דמה שבא לנו מצות רבות על זכירת יציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם וכי יש אלוהה כו' ובידו לשנות כפי שיחפץ בכל זמן מהזמנים כמו שעשה במצרים ששינה טבעי העולם בשבילנו כו'. ועד"ז בכ"מ.

(31) ראה אוה"ת שם ע' נב.

דבקה") בו ומקיים מצוותיו בחילא יחיר³⁷.

ועד"ז הוא בנוגע לפעולתם בעניני העולם: עבודת הצדיקים פועלת והיא רק בדברים המותרים ע"פ תורה, שהוא עוסק בהם לשם שמים וכו', אבל לא בדברים האסורים, שאין לצדיק מגע ומשא עמהם והוא דוחה אותם בתכלית הדחי³⁸. ועבודת הבעלי תשובה – ע"י התשובה³⁹ הודונו נעשו לו כזכיות⁴⁰.

וכן הוא גם בנוגע לחילוקי דרגות ד- הנשמה בקשר לעבודת הצדיקים ועבודת התשובה – דמעלתה של עבודת התשובה היא בזה שבאה מצד בחי' יחידה שבנפש דוקא⁴¹: עבודת הצדיקים, שהיא השלימות דעבודת ה' על פי סדר שצ"ל רגיל בחיים דבניי – קשורה (בעיקר) עם העבודה בכחות (הגלויים ד) הנפש שהם במספר עשר (וכנ"ל, שהשלימות בכל עניני הבריאה תלוי במספר עשר דוקא); אבל עבודת התשובה שהיא למעלה מסדר הרגיל

– רגיל עד כ"כ שהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה⁴² –

היא באופן ד"בכל מאדך"⁴³, למעלה ממדידה והגבלה דמספר עשר (וכחות הנפש), ולכן היא שייכת לבחי' אחד⁴⁴,

אלא שמכיון שיכולת זו היא למעלה מן העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, הרי גם פעולתה היא בענין שאינו לפי גדרי העולם. כדלקמן.

ז. שני ענינים הנ"ל בנוגע להבריאה [(א) אשר עניני והנהגות הבריאה כולם הם באופן דלא ישובותו (כולל – ה- שלימות דמספר עשרה, מאחר שנבראו על ידי העשרה מאמרות): (ב) "במאמר אחד יכול להבראות" – יכולתו ית' ש- אינה מוגדרת בשום גדר, ופועלת בעולם לא לפי גדרי העולם] – ישנם גם ב- עבודת האדם:

(א) האדם הוא נברא מוגבל ומוגדר בגדרי וסדרי הבריאה – ובלשון חז"ל⁴⁵ אין סומכין על הנס. (ב) מאחר שנשמת כל איש ישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴⁶, לכן בכחו "להגיע" ולעבוד את השם⁴⁷ באופן שלמעלה מן הבריאה.

ובכללות (וגם כפי שהעולם במילואו נברא, והאדם בשלימותו), הם שני סוגי העבודה – עבודת הצדיקים ועבודת התשובה – שהחילוק ביניהם הוא⁴⁸: עבודת הצדיקים היא בסדר של איש ישר הולך – האלקים עשה את האדם ישר⁴⁹ – עבודה מסודרה כפי סדרי התורה; עבודת הבעלי תשובה: דאף מי שחטא ופגם ועבר את הדרך ר"ל, העברה על דרכי התורה, על ידי התשובה הוא חוזר ושב ומתקרב אל הקב"ה ומתדבק ("ל-

(37) זח"א קכט, ב. אגה"ת ספ"ח.

(38) ראה גם תניא פ"ו. לקו"ת שה"ש ו, ד.

(39) ראה בארוכה דרמ"צ קצא, א.

(40) יומא פה, ב.

(41) לקו"ת ראה כו, א. שה"ש מט, ב. ועוד.

(42) יומא פה, ב.

(43) לקו"ת תצא לט, סע"א. שה"ש שם. ובי-

ארוכה ד"ה שובה תרג"ו. ובכ"מ. – וראה שעת לאדהאמ"צ ח"ב חינוך פמ"ח, שאמיתית ענין "בכל מאדך" הוא בבע"ת דוקא.

(44) להעיר מזה"ק (קכט, סע"א ואילך) דתשובה

(32) ראה פסחים סד, ב.

(33) תניא רפ"ב.

(34) כיון ש,אני נבראתי לשמש את קוניי

(קידושין בסופה).

(35) בהבא לקמן ראה גם ד"ה ביום השמע"צ

תש"מ סוסי"ג (סה"מ מלוטק ח"א ע' שסו) ואילך. ושי"נ.

(36) ל' הכתוב – קהלת ז, כט.

ועפ"ז יש לפרש בעומק יותר המשך דברי התנא „להפרע מן הרשעים” ש־מאבדין את העולם שנברא בעשרה מא־מרות — שגם זה (שהרשעים „מאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות”) יש בזה גם ענין למעליותא, בהתאם להעִי־לוי שבעבודת התשובה, שע"י התשובה בונים „עולם חדש”⁴⁸ — הנהגה יום יומית בחילא יתיר דוקא, ועד שצמאה נפשם ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים⁴⁹.

וזוהו „להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות” — ש„פרעון” הרשעים הוא בזה, שהם מ־אבדין ומבטלים את המדידה וההגבלה שבעולם (מצד זה שנברא ב„עשרה מא־מרות”), כִּי על ידי התשובה מתגלה בעולם יכלתו ית' שלמעלה מן העשרה מאמרות (ועשר ספירות), שאינה מוגדרת בגדר הבריאה והיא המנהגת את העולם — ע"ד שיהי' גם בגשמיית העולם לעת־ל שארץ ישראל תוציא גלוסקאות וכלי מילת⁵⁰ וכיר"ב.

ט. ועפ"ז יבואר המשך דברי המשנה: בתחילת המשנה אומר התנא „בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמר אחד יכול להבראות” — שבוה מבאר (כנ"ל) שני הענינים שבאופן ה־בריאה: (א) ההגבלה שישנה בהבריאה מצד זה שנברא בעשרה מאמרות, (ב) ביחד עם זה ישנו ה„מאמר אחד (שבו)

שבאה מבחי' יחידה שבנפש הנקראת „אחת” (כדאיתא בתוס'“⁴⁵).

ח. ומעתה יבוארו דברי המשנה „ב־עשרה מאמרות כו' להפרע מן הרשעים כו'”:

נזכר לציל דיוק המפרשים בלשון ה־משנה „להפרע מן הרשעים” (ולא — „ל־העניש”), שהכוונה בזה היא — „לגבות דילי' בדרך פרעון”. כלומר, אין הכוונה (לענוש את החוטא לשם) נקמה, אלא עונש המביא את החוטא „לפרוע” את ה„חוב” שמחוייב „לשלם” עבור מעשהו הרע.

דהנה כל נשמה ירדה למטה בשלי־חותו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁶, והוא — על ידי קיום ה־תומצ'ז. אמנם מי שחטא ופגם ועבר את הדרך ר"ל, הרי נעשה עי"ז „בעל חוב” להקב"ה, כי צריך הוא להשלים את השליחות המוטלת עליו.

ותשלום חוב זה הוא ענין התשובה, שבה ועל ידה הוא מתקן כל החסרונות שפעל על ידי חטאיו. וזהו תוכן הענין ד„להפרע מן הרשעים”, שהקב"ה תובע מן הרשעים שישלמו לו כביכול החוב — על ידי עשיית תשובה [וזהו ג"כ ענין ה־עונשים כפשוטו, שתכליתם אינה בשביל העונש עצמו, אלא כדי להביא את האדם לידי תשובה⁴⁷].

היא „בשעתא חדא כו' ברגע חדא כו' מה דלא הוה . . לצדג' כו'”. וראה לקו"ש ח"ח ע' 121 ואילך.

(45) מנחות יח, א ד"ה עד אחת.

(46) תנחומא נשא טז. תניא רפ"ז.

(47) ולאט לאט דוקא — כמפורש בהכתובים דפ' בחוקותי (כו: יח. כא. כג. ובפרש"י). כו. ועוד, והובא להלכה — ראה רמב"ם ריש הל' תעניות. וכן מפורש לגבי עונש על היחיד — ראה רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת. קדושין כ, א (וש"נ), הובא בפרש"י בהר כו, א. ובכ"מ.

(48) גוספ ע"ז שהאדם נעשה מציאות חדשה — בלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ד) „אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, ונעשה ענין חדש בעולם — שזדונות נעשו לזכות, כנ"ל — הנה גם סדר ואופן עבודתו שלאח"ז — „עולם” שלו — הוא באופן חדש, ככפנים.

(49) תניא פ"ז.

(50) שבת ל, סע"ב. וש"נ. וראה תניא פל"ז.

את העולם שנברא בעשרה מאמרות – שעל ידי עבודתם בקיום התומצ, פועלים קיום וחיוזוק (בעשרה מאמרות, ועי"ז) בהבראה עצמה.

ועפ"ז מתורץ מדוע הקדים התנא „להפרע מן הרשעים” לפני „וליתן שכר טוב לצדיקים” – כי נוסף ע"ז שעבודת התשובה היא למעלה מעבודת הצדיקים (כמאמר: מקום שבועלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו⁵³) – הנה גם בנוגע לפעולתה בעניני ה-עולם (שנברא בעשרה מאמרות) יש מעלה בעבודת התשובה⁵⁴, שדוקא על ידה גם ענינים של „זדונות” נהפכים לזכיות, כך שגם דברים תחתונים אלו („תחתון שאין תחתון למטה ממנו”) נעשים „דירה” לו ית'.

(משיחת ש"פ חו"ב תשמ"ב)

יכול להבראות”, יכלתו ית' שאינו מוגדר בשום גדר, שגם היא פועלת בהבראה, כנ"ל⁵¹;

ובהתאם לזה ממשיך בשני סוגי ה-עבודה – העבודה ד, להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות”, כלומר עבודת התשובה הבאה מה „מאמר אחד יכול להבראות” (ולכן היא מבטלת את ההגבלה שנשתלשלה מהעשרה מאמרות למטה)⁵²;

„וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין

(51) מובן שכ"ז צ"ל (דוגמתו) בתורה (ואסתכל באורייתא וברא עלמא), ועד להלכה פסוקה, והם: א) פס"ד ב"ד, ב) ב"ד עונשין לצורך שעה אם רואים שהעם פרוצים בעבירות (טושוע חו"מ ס"ב עיי"ש).

(52) אבל גם ענין זה הוא טעם לבראת העולם בעשרה מאמרות (כפשטות הפירוש בהמשנה) – כי העילוי ב, פרעון חוב הרשעים (ע"י תשובה) מתבטא בזה שישנן המדידות כו' דהעשרה מאמרות, ועי' עבודת התשובה הבע"ת הם „מאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות” (ביטול המדידות כו' שמצד העש"מ). וראה בארוכה ד"ה שובה תרניט (הנ"ל הערה 6) ועוד, שהאהבה ד, בכל מאדך באה על ידי המיצר דוקא (וראה שם בסוף המאמר „ואם ה' נברא העולם במדה"ד ה' העבודה התמידית בבחינת רצוא . . בבחינת ביטול כל עצמותו וכמו ענין התשובה כו').

(53) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד, מברכות לד,

ב. זח"א שם.

(54) וראה לקו"ת (בלק עג, סע"א. לקו"ת ראה

שם). ועוד, שזהו תכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה שנעשה בחי' בע"ת.